

ISKOLA.

KATHOLIKUS TANITÓK ÉS SZÜLŐK LAPJA.

A „SZATMÁR-, UGOCSA-“
ÉS „UNG-, BEREGBEGYEI RÓM. KATHOL. NÉPTANITÓ
EGYESÜLETEK“ HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelen (a szorgalmi időben) minden hónapban egyszer.

Szerkesztő: **EMBER KÁROLY**,
polg. iskolára képesített r. k. tanító.

Szerkesztőtársak :

Dreiszigler Ferencz, Sztancsek József és Mondik Endre. — Főmunka-
társak: **Bertalan Vincze, Szabó József és Vagányi Kálmán.**

Előfizetési ár: Egész évre 2 frt, félévre 1 frt.
Egy füzet ára: 25 kr.

Szatmár egyházmegyében levő róm. kath. néptanító-egyesületek rendes és
pártoló tagjainak egész évre 1 frt 50 kr.

Felkéretnek olvasóink, hogy a folyóiratot támogatni és terjeszteni
szíveskedjenek.

A lap szellemi részét illető közlemények Felsőbányára, az előfizetési pénzek
pályázatok és hirdetések a kiadóhoz, Szatmárra küldendőek. Hirdetések és
pályázatoknál minden szó ára 1-5 kr.

Kiadó: a „Pázmány-sajtó“ Szatmáron.

Tartalom.

Tükördarabok a paedagogiából	—	—	—	—	—	—	—	187
Emlék lapok.	—	—	—	—	—	—	—	195
A tanszerkiállítás versenydíjai.	—	—	—	—	—	—	—	201
Vegyesek.	—	—	—	—	—	—	—	210

ISKOLA.

Katholikus tanítók és szülők lapja.

A „szatmár-, ugocsa-“ és „ung- beregmegyei róm. kath. néptanító-egyesületek“ szakközlönye.

„A keresztény nevelésnek eszménye Jézus.“

Szerkesztő: *Ember Károly.*

Szerkesztőtársak: *Dreiszigler Ferencz, Mondik Endre, Sztancsek József.*

Megjelen (a szorgalmi időben) minden hónapban egyszer.

ELŐFIZETÉSI ÁR: Egész évre 2 frt, félévre 1 frt, negyedévre 75 kr., egy szám ára 25 kr. A Szatmáregyházmegyében levő r. k. néptanító-egyesületek tagjainak egész évre 1 frt 50 kr.

Pályázati és egyéb hirdetés szavankint 1 és fél krba számítatik.

A lap szellemi részét illető közlemények Felsőbányára, az előfizetési pénzek, reklamatiók és hirdetések a kiadóhoz („Pázmány-sajtó“ Szatmárott) küldendők. — Kéziratok nem küldetnek vissza.

Tükördarabok a paedagógiából.*)

„A ki bolondot tanít, olyan, mint aki cserepet enyvez össze.“ Jézus Sir. XXII. 7.

Ha az embert — a Teremtő remekművét — élte hajnalán, létezésének első éveiben összehasonlítjuk a különben sokkal tökéletlenebb mozgó szerves-lények többféle egyedeivel, el kell ismernünk, hogy bizony születés után alig van közöttük tehetetlenebb, gyámoltalanabb, mint éppen az ember; bár későbbi életéveiben uralnia kell valamennyit. Pl. a fürj felnevelésénél alig igényel anyai szorgoskodást s állítólag születése után pár perc múlva futva hagyja el felpanttant tojáshéját s élelem után lát; ellenben a csecsemő már a legelső perczben gyengéd kezek ápolására szorul, nem is említve az aránytalanul hosszú időt, midőn keresetképes lesz, azaz önvállaira veheti az élet egész terheit.

És az ember? . . Az ember mondhatni életének egy harmadrészét szükséges védnökség és nevelés alatt tölti,

*) Felolvastatott az egri érs. fitanító-képző záró-ünnepélyén.

Egri népiskolai tanügyből. 26—27 számból.

fegyverkezik, hogy majdan kiléphessen az élet küzdterére. Már születésekor magában rejti ugyan szellemi fölényének csiráit; oh! de hányszor kell neki tantalusi kinokat szenvedni, mi mindent nem kell látnia, hallania, tanulni és tapasztalnia, míg felküzdí magát, mire rendeltetett, a teremtés koronájává?! Ugyan mivé lenne teljesen magára hagyva a születés után? A szükséges táplálék hiányában biztosan elveszne. De még táplálás mellett is annyira elzülленék, hogy alig ismerhetnők föl rajta a teremttő Isten vonásait és a felsőbb élethivatást. Ez bevitatott igazság, mit egy természettudós erdei odvas fába kitett és lopva táplált gyermekben bizonyított be, ki a szomorú kísérlet után még beszélni is, csak hibásan tanult meg. A nevelés, az iskola teszi az embert emberré!

Ő bár kis világ nagyban s a Gondviselés csodálandó remeke mindjárt születése után is; de gyámoltalanságában nem nélkülözheti a gondos nevelést. Nem tulzok midőn azt állítom, hogy elsősorban a neveléstől függ két életnek boldogsága. Gyermekeiben ő minden jó és rossz iránt fogékony mint az idomitandó viasz és környezete van hivatva nevelőivel kezefogva, életre kelteni lelkében a szunnyadozó tehetségeket. Hosszu ideig tartó szerencsés neveltetése után, ha a szó magasabb értelmében emberré lett; akkor már hasonlíthatlanul meghalad tökéletességben minden más mozgó szerves-lényt és szellemi fölénye által rendkívüli előnyöket biztosít magának.

Igénytelen eszközökkel meglesi a napnak vakító fény-nyel rejtegetett tátongó sebeit (a foltokat) és megszámlálja napjait. Kiméri a megmérhetetlen világűrben futkosó bolygók utjait és következtetéseket von azok járásából saját hasznára, furfangos elméje által fizikai gyengesége daczára is zsarnok uralma alá hajtja a sokkal erősebb állatokat, hogy bebizonyítsa, miszerint, ő habár korlátolt értelemben is, a teremtmények ura. Hatalmát még a láthatatlanba is kiterjeszti. A vékonyka sodronyutra parancsolja az ég vil-

lámait, hogy mintegy érző idegrendszer a gondolkodás gyorsaságával vigye meg a hirt azoknak, akiknek épen ő akarja. Óh! de ezeken kívül még miket nem művel a születésekor annyira tehetetlen ember! Oly óriás a különbség, hogy alig ismerhetünk reá!

És én most kérdem! önerejéből lett Edisonná? . . Ki vezette őt e szédítő magaslatra, ha nem az iskola, a nevelés? . . Megtanulva a tudomány abc-jét, olvasgatás által magáévá teheti a lángelme századok tapasztalatait, de az első és legszükségesebb befolyást egész életére nézve kétségtelenül a nevelés, az iskola eszközli. Tehát, hogy a gyermek-embert nevelni feltétlenül szükséges, nem is vélem kívánatosnak hosszasan vitatgatni; inkább arra kérem irányítani a figyelmet: valjon minő nevelést adjunk mi nekik, hogy azok majdan megfelelhessenek a Gondviseléstől eléjük tűzött rendeltetésöknek, és már itt e földön lehetőleg boldogok legyenek. Hogy mik az én szerény nézeteim e nagyfontosságú dolgot illetőleg, az alábbiakban mondom meg.

Hogy helyesen nevelhessünk, mindenek előtt tisztában kell lennünk az igaz czéllal: vajjon miért létezünk? . . Ezt mellőzve, igen végzetes lehet tévedésünk. Egy perczre sem szabad szem elől téveszteni a nevelőnek, hogy az ember nemcsak testből, hanem lélekből is áll s mind a testnek mind a léleknek vannak szükségletei, miket kielégíteni kell. Másként: állati és szellemi életet élünk. Valamint helytelen dolog volna, csupán a szellemi élet szükségleteit tartva szem előtt, a testi fejlődés rovására tulcsigázni a szellemi tehetségeket; mert a kierőszakolt, korai szellemi érettség, életből kölcsönzött példák bizonyossága szerint, mindig megboszulja magát a test s így az egész emberre nézve egyaránt: úgy ma már a gimnáziumok czélja sem lehetne — mint eredetileg volt — csupán a test edzése; mert testileg bármily izmos, ügyes, bátor és vitéz harczfiakat nevelnének is a hazának, a füstnélküli puskapor idejében mégis könnyen legyőzhetnének a szelle-

mileg is művelt nemzetek által. Nyilvánvalólag a jó nevelésnek párhuzamosan kell történnie s lényünk egyik részéről sem szabad megfeledkeznie.

Jól nevelni nem kis feladat, igazán művészet! A neveléstől függ nemcsak az egyén, hanem az egész családok s így — mint a családok összességének — az állam boldogsága is. Valóban méltó ez a főhatalmasságok támogatására. A történelem bizonyága szerint, mindenkor is nagy szerepet játszott ez a nemzetek életében és a mely állam megfeledkezett a serdülő ifjuság neveléséről, vagy ferde irányban tette azt, miharabb letűnt a szereplés színpadáról. Hogy miként lehetne a nevelést tökélyre emelni, sok okos fő állított már fel rendszert, melyek közül bizonyosan az éri el leginkább célját, mely legjobban boldogítja az embert. Ilyen kétségbevonhatlanul a vallás-erkölcsi alapon való nevelés. A régi Róma és Görögország például állanak előttünk, hogy csak addig tarthatták meg független önállóságukat, míg tiszteletben tartották az isteneket és ifjaikat vallás-erkölcsös alapon nevelték. Veszve azon állam, melyben az erkölcstelenség letörli az ifjuság himporát. „Mindен állam alapja és talpköve, a tiszta erkölcs, mely ha megvész, Róma ledől s rabigába görnyed.“

Fájdalom, hogy napjainkban a nevelők között is vannak, olyanok, kik elég vakmerően háttérbe akarják szorítani a vallás-erkölcsös alapon való nevelést s így megmérgezik a gyermek-ember szívét egész életre. Az ilyenek nemcsak az élet legszebb örömeitől rabolják meg az ártatlanokat, hanem magukra hagyják és kétségbeesésre utalják őket a megpróbáltatások keserű napjaiban; mert szívtelenül szétépik azon aranylánczot, mely őket az Éggel összefűzi. Én ugyan sokkal csekélyebbnek tudom magamat, semhogy e tekintetben bizonyos rendszerrel hozakodhatnám elő, hogy azt másokra kényszerítsem, de végig tekintve a küzdelmes életen, belátom, hogy csakis a szigoruan vallásos vevelési rendszert kell ajánlanom. És pedig nem csupán tulvilági

boldogságunk céljából, hanem azért is, mivel vallás nélkül már itt a földön sem lehet igazán boldog a szenvedésekre teremtetett ember. Ezer és ezer bajok lepnek meg bennünket s mindent, amivel ma rendelkezünk, a holnap elragadhatja tőlünk s ilyen esetben könnyen türhetatlenné válhatik az élet nekünk. Csak a hit, a vallásosság képesíti az embert hogy ott építse fel reményeit, hova a sors szomorú csapásai el nem érnek. Bárha az igazán vallásos ember mindent nélkülöz is, mit az emberek szerencsének szoktak nevezni, ő mégis boldog lehet annyira, hogy helyzetét a szerencsésebbek is irigyelhetik. És ezt csak vallásosságának köszönheti.

Ellenkezőleg, a ferde nevelésben részesült dús gazdagok gyakran megunják az életet; mert rendeltetésüket tévesen a földön véelve, az élvezetek karjai közt egészen elpuhultak, kimerültek és kínos gyötrelmeket szenvednek. Csalatkoznak lépten-nyomon s boszankodnak, hogy nem érhetik el vélt céljaikat. Igazán szánalomraméltók ezek! Inkább hagyták volna őket tudatlan boldogságban, mint hogy megmértelyezték életüket. Csak helyes irányban szabad nevelni az embert, mert igaz, hogy „műveletlen, gyakran bunkósbot az elme;“ de az is áll, hogy „rosszul művelve, kétélű tör lesz belőle.“ A tudományosság karján kell járni a vallásosságnak; mert nem ér semmit, ha tanítványaink fejébe öntjük is a hét görög bölcset minden bölcsességét, de nem hozzuk őket tisztába, sőt szándékosan tévedésbe ejtjük igaz céljukkal. Hit nélkül mit sem ér, sőt káros tudományunk, mert csak kételkedést és bizonytalanságot okoznak.

Ugy van! soha nem képes a hitetlen felvilágosultság, határozott, eldöntött feleletet adni a kutató léleknek de képes elrabolni mind a földi, mind a mennyei boldogságát. Mennyivel többet ér ennél a tanulatlan józan ész. Szükséges ugyan a tudomány, de csak azért, hogy szövétnekül szolgáljon az élet ösvényein. Szövétnekül pedig bizonyára csak úgy válhatik, ha neki is van iránytüje, mely a téve-

désektől távoltartsa s ez nem egyéb, mint a kinyilatkoztatás; mert mint Kölcsey is mondja, semmi sincs, ami az emberi szívet annyira fölemelhetné, következőleg az élet mindennapi jeleneteiben s a szenvedélyek s indulatok örök ostromában hozzá ragadt szennytől annyira megtisztíthatná, mint az istenség nagy gondolatával való foglalkozás.

De minő tan. szellem is tudná oly szép oly emelkedett viszonyba hozni az ifjút, a fejlődő embert, Istene és embertársai iránt; melyik tudná annyira kibékíteni az elviseendő fájdalomokkal, mint épen a vallásos nevelés?!

„Gyermekszívvvel öntudatlan
Nyugszom meg a gondolatban,
Hogy öveit el nem hagyja,
Ki mindnyájunk édes atyja.“ *Arany J.*

Ha korunk és az élet hibáit elemezni kezdjük, az emberek boldogtalanságának okát kétségtelenül abban is leljük, hogy irányadóink a nevelésben, kapkodnak különféle után. Találkoznak olyanok is, kik szeretnék ránk tukmálni, hogy a vallásos szellemet nélkülöző tanítás is képes kifejleszteni a lélek tehetségeit, és lehet valaki erényes a nélkül is, hogy hitigazságokat tegyen erkölcsisége alapkövévé. Ennél nagyobb képtelenséget valóban alig lehet állítani, mely nem kevesebb, mint azt mondani, hogy a magasra kuszott folyondár állva marad akkor is, ha a neki támaszul szolgáló tölgyfát kivágják. Mások ismét azt fogják rá, hogy vallásos alapon csak a katekizmust kezelhetik; mert a reál tárgyak szelleme meg nem egyez, sőt gyakran homlokegyenest ellenkezik a kinyilatkoztatással. E jelen értekezés szűk keretén belül nem lehet vitára kelnem ezen balga állítással, ezeknek röviden csak azt felelem: Az igazság csak egy lehet s ennek nem szabad ellenkezni az igazság forrásával, az Istennel. Lehet és kell is még a legszárazabb reáltárgyaknál is célirányos vonatkozásokat tenni az Istenre, mint teremtk és boldogító atyánkra.

Annak világosabb bemutatására, hogy mennyivel előbb áll a vallás-erkölcsös alapon való nevelés, állítsunk csak

szembe két különböző irányban nevelt egyént. Mindketten az életnek nevelve, lássuk tehát melyik tölti be helyesebben hivatását, melyik boldogabb? . . . Az egyik is munkálkodik, a másik is; mert mindkettő élni akar. De az egyik csupa idegesség. Folyton elégedetlen s zugolódik; nem leli honját a földön, mert életszomját már rég elégeté. Bántja a mellőztetés s bujában, mert nem bir legfelül kerekedni az élet harczaiban, kicsapongások által gyilkolja meg önmagát — sietteti halálát. A másik mellőzött szerénységgel ugyan, de boldog meglegedés közt éli napjait. Nem veszi el életkedvét a jogtalan megaláztatás, mert tudja — amire a másik nem is gondolt — hogy „van Biró a felhők felett s áll a villámos ég.”

És most kérdem! — melyik boldogabb, még akkor is, ha — mint az első alakunk állítja — ez utóbbi reményeiben csalatkozik?! . . . Már Cicero így okoskodott: „Akár vannak istenek, kik egykor a jótékonytságot jutalmazni fogják, akár nincsenek, mégis szükséges őket tiszteletben tartani; mert ha csokugyan vannak, akkor azokra nézve, kik őket megvetették, elveszve minden; míg ha nincsenek és csak csalódás az egész, akkor sem veszítnek, sőt nyernek azok, kik parancsolataikat megtartják; mert mértékietes életmódjuk mellett hosszabb ideig élnek s többet élvezhetnek.” Ugy van! „Kéjt vesz, ki sok kéjt szórakozva kerget.”

Ezekben — mint hiszem — bevitattam, hogy legczélirányosabb a vallás-erkölcsös alapon való nevelés, következik tehát, hogy mi is mindannyian e mellett kardoskodjunk. Népünket nevelni kell, ha ohajtunk megmaradni a nemzetek sorában: neveljük is, de vallásos szellemben boldogságra, nem pedig kétségbeesésre. Ha népünk vallásos marad, biztosítva lesz számára a második ezredév is, míg ha a nevelés nevében sötétlelkű ámitók iparkodnak agyonboldogítani, megmételyezni a fogékony gyermeki sziveket, előbb-utóbb az anarkia temeti romjai alá dicső

multunk ezredéves emlékeit. Fönnmaradásunk csupán azon szellemtől függ, melyben növendékeinket képezzük. Stobaeus bizonyága szerint Pythagoras követői is azt vallották, hogy „az egész állam alapja az ifjuság neveltetésétől függ.“ A híres Mitilene városáról pedig azt írja Elianus, hogy a legyőzöttek gyermekeit nem engedték tanítani, mert minden büntetések között azt tartották legnagyobbnak, tudatlanságban élni át az életet.

Mivel pedig a nevelést illetőleg igen tevékeny rész jut az édes anyának s legközelebb is állnak magzataik szívéhez, boldogságukat is úgy kívánják, mint talán senki más; nyujtsanak segédkezet a tanítónak a vallásos nevelésben s legyenek meggyőződve, ha semmi más sem hagyhatnak nekik örökgégül, mint ép tagokat és az imádkozást, végig fogják azok küzdeni az életet s boldogok is lesznek; mert igaz az, a mit egy nagy férfiú mondott: „Mig az ember imádkozni tud, nem lehet boldogtalan.“ Érheti bármi veszély, kicsinylelkűen csüggedni nem fognak s biztos révbe evezhetnek, mert iránytűjük lesz a htt az élet tengerén. Végig tekintve a megélhetés fondorlatain, irányadóul a vallásoságot ajánlja az ihletett költő, író, midőn így szól:

Majd ha látod, érzed a nyomort,
Melyet a becsület válla hord,
Megtíporva az erényt, az észet,
Mig a vétek irigységre készít
S butának sorsa földi éden:
Álljon a vallás mérlegen.“

Arany J.

Önfeláldozó munkálkodás ugyan a népnevelés, de van-e szebb, nemesebb foglalkozás, mint az emberiség boldogításán fáradozni? . . . Nagy kiváltság igazán! mert ezrek szívébe vésheti képét a tanító, ha a gondjaira bizott csemetéket a szerető atyához hasonlóan oktatja. Ugyan ki nem emlékeznék első tanítójára? . . . Számottevő munkálkodásunkért késik ugyan az ügyvivőinknél az anyagi méltánylás; de csak ültetgessük a jövő nemzedék szívébe

buzgalommal a boldogító tudás magvait s reméljük, hogy ha a mag, melyet elültettünk, terebélyes fává lesz, árnyékában mi is megpihenhetünk.

Siposs A. Felix.

Emlék lapok.

Nagy dolgok kedves kis remény csillaga tünt fel a kath. elemi népiskolai tanügy egén, midőn e fényt vető biboros hercegprimás Vaszary Kolos ur ő főmagassága által kinevezett bizottság tagjai a haladás menyasszonyának városában Budapesten összeültek fáradságot nem kímélő buzgalommal feladatuknak derekasan megfelelni.

Mi tagadás köztük vala Nemo is, de mert köztük bizonynyára önmagában elrejtett azon célból is, hogy e kedves folyóirat hasábjain számoljon le a végzett munkáról? Ó dehogy! hanem azon intensív tapasztalatokon nyert benyomásokról, mik a lélek tükrét nyujtva belé nézve megtaláljuk önmagunkat.

Huszan valánk egynek hiányában. Hej pedig az az egy de czudarul megbánhatta miért nem volt ott, hol csatát vívtak a modern paedagogiai eszmék a lejártaikkal szemben s hol a győzelem ragyogó sugara ömlött szét bearanyozva a kath. tanügy messze-messze kiható jövőjét!

Bakony hegyének harmata elszállt a Balaton sima tükrébe pihenni miért? Ki tudja? De mégis én sejtem, s kérdik tőlem honnan? Istenem! mondjátok csak mi ölte meg mindig az eszmék diadalát? Mi más mint a pártviszály! S honnan a pártviszály? A tulérezékenységből s a tulhajtott önérzetből, mi mindkettő elsőbbséget keres. Hagyjuk! A tanács tizenkilencz tagja összeült. De mit beszélnek tanács, táborkar, hol a kipróbált és vasakaratu vezér tartja a kath. tanügy diadalban lengő lobogóját egy kisdéd, de bátor csapat élén.

Jó Komlóssy vezérünk, Téged haj! be szeretünk! Folytatnám, de attól tartok Győrfy komám ki még ebben ismeri a rigmusok szárnyas titkait a Herkő Páterben találja kitenni verselményeimet s így a vélt hatás fiaskót szül.

Egyébként vers nélkül is szeretjük őt, mert ő is szeret benünket; már pedig sarkalatos paedagogiai elv: minden érzelem-viszonyérzelmet szül, tehát a bizalom bizalmat, szeretet szeretetet s a szerelem? Kérdi Királylehotai barátom ahogy vesszük, szó ami

szó a polgári házasságot erre az elvre tervezik, de rutul csalatkoznak, mert hát iszen volt idő, midőn én is szerettem, szerettem, szerelmemnek tiszta gyöngyharmatos szerelmével s a viszonzás dermesztő fagy volt, mert a harmatot kebelemben dérré változtatta, már tetszik érteni egy- szóval magyarán mondva kutyába sem vett az az illető kihez majd minden félórán egy határ verset irtam „barna babám” czim alatt. Jó, hogy akkor még Jankót nem ismertem, mert lehűtött volna czudar kritikájával.

Sohasem tudtam, hogy ki az a Komlóssy, mig valóban egy minden tekintetben „ember” barátom könnyeket nem facsart ki szememből, midőn mintegy a zászló alá esküt teendő tolmácsolta a kath. tanítók őszinte ragaszkodását; mily büszke valék, hogy tanító vagyok!

Ismeritek-e már? Annyit mondandó vagyok szive a tanítók társasága, csak Darius kincisével birna s nem volna boldogtalan tanító e szép hazában, hol igen sok nagy ur, kit a tanítók működési tere léptetett elő, fényes nevet szerezvén számára csak cifra szavakkal biztatja alattomban rejtett értelemben: ne busuljatok szegények, jobban lesztek: szegények! Tény.

Nos, engem nem busít, mert volnának nekünk olyan uraink is, a kik csak egy kicsit akarnának s nem volna bajos, hogy egykor nem lesz baj, bebizonyítja Eger nagy nemű diquatariusza Katinszky, ki ép úgy mint Komlóssy eped egy szebb jövőért, hol a tanítók charakteristikus értelemben egy testté és vérré válván a papi karral teljesen kiegészítik a hierarchiát a társadalom tanító osztályában.

Komlóssy vidám, Katinszky mélázón komoly, Komlóssy vezér, ki első gondolatát ragadja meg a tette, Katinszky tervez s a jövő terképét vörös vonallal jelzi, szinte jól esik a kiegészített triumvirátus Fehér Manó testvér diquatariussal, kiben mind a két tulajdonság összpontosul. Ő komoly is vig is, tartja a középutat, mán t. i. én úgy láttam illetve tapasztaltam; bele-bele tekintettem szemei közé s el-el gondolkodtam, minő jó előljárójuk van a mi testvér kartársainknak! Hatalmas alak, csak úgy zeng a föld mikor lép, szava félelmes s minő ellentét szelidség, jóság áradoz benne.

Komlóssy halkán finom árnyalattal, Katinszky akademikus hanglejtéssel és Fehér dörgő áradattal beszél; az egyik érez, a másik tud a harmadik akar s így van három emberben egy lélek jobban mondva a három lelki tulajdonság úgy teszi egygyé azokat, kiknek vezető kezében van a kath. tanügy jövője.

Mások mindig azon álmodoznak, hogy államot kell választani az egyháztól, pedig hát perkorreskálók ellenében. Ime itt van Bartal

m. kir. tanácsos állami tanfelügyelő, kit legjobban jellemez saját szava, midőn katholicitását egybe olvasztja államiságával. Ilyen emberek kellenének nekünk, de sokan!

Ki ő, mi ő? Egy tetőtől talpig tanító barátja, de nem azok közül kik halhatatlanságra epedvén ragyogtatják a frasisok léggolyócskáit, nem ő arra nem törekszik; előtte a tett bir becszel s a tettei előbbre helyezi mindennemű szőrszálhasogató kutatásnak. Büszkén vallja magát tanító fiának s érdekes ő benne az, hogy amit már 1878-ban megmondott illetve felvetett nem közölte világgal, mert annak valódiságát mint Cassandra jóvondelését fogadták el s ma kapkodnak rajta, hogy ki találta fel az erkölcstelenség ellen a legjobb védvart nem tudva azt, hogy Bartal már rég megmondotta, hogy a 15 éven alóli gyermek a korcsmától szigoruan eltiltandó.

De szinte hallom amint őszbecsavarodott bajusza alatt azt mondaná, csak lassan öcsém, ki bizta meg magát? Hát kérem átoszággal a jó szíve s az, hogy mi tanítók Önben mint tanfelügyelőben is nem mumust látunk, hanem egy vérből származott testvért, kar- és pályatársat.

Nem is hinné az ember, minő ellentét van sokszor az arcz kinyomata és a lélek között! Mindig azt hittem Palkovits a gutai alesperes valami ideges magában mélézva tépelődő uri ember s minő csalódás: Eszméjéért hévvel csüngő kedves ember biz ő, ki úgy szeretné látni maga előtt a kath. tanítói kart, mint a semmi kívánni valót nem hagyó ezredet az ő zászlóalján, százados és szakaszos feloszlatásával (ami tán nem? Ó dehogy nem!) társalgása megnyerő, szíve nyílt, s épen nem méléző minőnek véllem — hát biz ez kellemes csalódás. Adja az Isten, hogy egykor revpartra jusson tervezetével, hogy egykor az ő tervezetén legyen egygyé a kath. tanítói kar s ragyogtassa tevékenységét a központból, mely ma még az átkozott ridegség folytán csak álom még pedig csakis azok szemében kik érdeklődnek érte, mi több kiket az álom fel-fel riaszt, hogy a közelgő vész elhárítván oda dörögje a hatalmasoknak: még most sem? hát mikor?!

Petrovátz a megmondhatója, kiben én egy minden ízében pedain embert fedeztem fel, de minő óriási területtel bíró ismeretköreinek mezőjén: A szó-szoros értelemben véve echt képezdei character; ami nem tetszik neki, a paedagogiai érvek egész rajával támadja meg s a külföldi paedagogusok kartácsos emléleteivel lép előtérbe, hogy meggyőződését mással is oszthassa. Előadása nyugodt de nem minden szenvedélyt zárva ki, mely élénk szemeiben tükrödzik vissza. Most értem azután miért oly rendithetlen azon elvekkal szemben, mik

neki nem tetszenek. Azonban nekem úgy tetszik, mintha ő mégis az elvek theoretikus s nem a gyakorlati életből meritett tapasztalatok harczosa volna velünk szemben, kik a gyakorlat terén működve nem a már csiszolt, hanem a nyers anyagot dolgozzuk fel; pedig hát ez még is óriási különbség!

Az tény, hogy a kath. tanítóképezdei tanárok gyöngye ő, kiben még tudomány mellett a characteristikus nyugodtság egyesülve oly paedagogust állít elénk, ki a világ legelső paedagogiai plenunom is megállaná helyét. S tán Schultz nem? Kérdik. Bocsánat nem akartam őt kihagyni, hisz, a ki mint én is ismeri Schultzot az nekem abban is igazat ad, hogy ő már jobban a gyakorlat embere s mert az széles ismeret körével vértézve adja meg az elismert nevet: kitünő módszerész. Biz az ám!

Mikor úgy távolról végig tekintettem az ő szemüveges alakját teljes salon garsonban, azt hittem valami Pestalosi-féle időből származott bölcseleő német paedagogus professor; de mikor beszéltem vele lágyan csengő bizalmas hangja elárulta, hogy magyar biz az tetőtől talpig, kiben a nemzeti eszmék mellett ott honol a fáradhatlan tevékenységgel párosult akarát, mit legjobban bizonyít, hogy sorsa olyan minő a tanítóé: szegény s csak üres frasisokkal jutalmazott s kiben nem a kiváló erőt becsülik illetve munkásságot jutalmazták, hanem a rabszolgát, ki hiven teljesítve kötelességét, ha megöregedett azt mondják: mehet! Nem igaz? Barátaim! egy Schultznak nem szabadna kenyerét muzsika tanítással keresni, mint tényleg keresi, s punctum!

Ahol! jön a gárda.

Dreisziger, már én csak úgy mondom Ferkó. Az igaz, hogy meglepett s miért? Mert munkái után egy legalább is félszázadot felölelő uri embernek tartottam s ime erő a javából, ki elmerem mondani félszázaddal megelőzte azt a kort, mely következett volna, ha nincs Dreisziger. Ne hidd, kedves Barátom, hogy hizelegjek; miért is tenném!? Azon mód mester vagy aminő voltam vagyok és leszek; igen ám, de te mestere is vagy hivatásodnak minőt Mennyey és Bárány után nem láttunk. A kor embere kiben a jövő tanítója tekint felénk becs és tudni vágygyal s a már külsejében is magával hordó tanítók illető characterrel az annyira nélkülözött tekintélyvel.

S mit szóljak Te rólad Ember barátom? Ugyan az vagy ki Dreisziger, méz édes ajkad csak úgy ömleszti azt az óriási anyagot, mit a tudomány himporából oly szorgosan gyűjtöttél. Boldog Isten minő kincs rejlik a szép homlok alatt mit barna fürtjeid takarnak.

Bohó Te! gondolatok magatokban — ne légy oly naívu gyerek!

Nem édeseim, kimondom a szót s mindenki igaznak fogja tartani azon kijelentésemet, hogy Ti már a kellő gyakorlatot megszerezve az életben szép képzettséggel s a mi az első szemes ambícióból fakadó akarat erélylyel birván ha diszére vagytok is az elemi népiskoláknak abban működven, ámde hasznosabb tagjai vagytok hivatva lenni ott hol a jövő tanítói nemzedék kiképeztetése vár reátok.

Ily kiváló két tanférfiuról nem feledkezhetik meg a nm. püspöki kar, ha azt akarja, hogy végre valahára legyen világosság.

Szervusz Vasvármegyének vasakaratu vasabrincsos nyaku pápista collegám Gyuri. Fiuk tisztelet illete őt, mert példányképe az elnököknek ott az egyetlen diocesisben, hol van rend s többi sok diocesisben hol a rend még csak álom, de az is gonosz álom. Ha akartok kath. tanítói parlamentet látni, menjetek és nézzetek el Sabariába midőn ott egyházmegyei nagygyűlés van, mert ott nem úgy van ám mint másutt, akár Veszprémben hol csak feltételen időben tartatik meg, akár Esztergomban, hol tudtommal nem is volt (mi több most kezdik rendbe hozni) de nem ám! Ott az elnök nem gorombásodik mint Veszprémben, de meg egy szóval ott az egész működésre nem nyomják reá azt a szót „schvindli az egész“, hanem tesznek azonképen, hogyan valamikor azt boldogult Szabó Imre püspök meghagyta.

De áldoznak is ám, s azért van ott az ami másutt nincs t. i. együvé tartozás érzete.

Nos ami Barabás barátunk csendessége nélkül is kedves ember s teljesen osztja nézetemet, hogy eléggé érettek vagyunk már önállóan gondolkodni és cselekedni s nem úgy mint más sok elnök, ki mint a Veszprémi alkalommal is történt öblös hangon mondotta, hogy a tanítói kar erkölcsileg nem nyújt elég garantiát az egyetemes gyűlés megtartására!! Tudjátok-e kivolt ez? Ki más mint a zirczi fő-fő igazgató vagy miféle rom. kath. kántor-tanító; ki nem általlotta így indítványomat az egyházi elnök által nagy bölcsen (???) sulba dobni.

Azt mondjátok, hogy haragszom. Hát, hogy a manóba ne haragudnám, mikor minden nyomoruságot látok csak a jobb jövőnek remény sugarát nem. Előttem a léhaság a rendetlenség, az áldozat hiány egyszóval minden rossz ami egykoron felfog kiáltani? államosítás jöjjön el a te országod, mert nélkülöd nincs rend; és befog következni és lesz rend. Bánni ugyan bánni fogják, de már akkor későn lesz, mert a jövő tanítója azt mondja reá: mert a szívem másé lett.

Ugy-e Gyuri barátom ha fura gondolat is, de sajnós hogy való!

Ugy van édes „Szógám“! s csak úgy villámlik szeme Józsinak, a királylehotai Lehoczky József megyebizottsági tagnak sok mindennek s elvégre is kántortanítónak.

Humorns fiu, te voltál közöttünk a kedv derítő, kit Jászay Margit ő nagysága is közelebből megismer, ha bemutatkozik; sajnos azonban e szerencsében nem részesültél, mert egyikünk sem ismeri a kedves divát, de annál inkább azt a nő zenekart, mely a régi „két pisztoly“ helyen játszott s melynek egy-egy tagja meg-meg nyitatta velünk a „bugyelaris“ majdnem kongó ércz kapucskáját. Én ugyan könnyen beszélhettem, mert nekem nem volt egy fagarasom sem, hanem Te Józsi ki gavallér levén egy-egy koronással váltottál meg engem ugyan nem, hanem a nótát azt a nótát hogy „Nézze csak a téns ur milyen az a mente.“

Legyen ez csak tréfa s komolyabb tény az, hogy Ő a lelke a tanítók várva, várt egyesülésének; fáradhatlan munkás kit egykor nem mint nyugalomba vonult kántor-tanítót, hanem mint egy megye élén álló tanfelügyelőt szeretnek üdvözölni. Mert hát nekünk tulajdonképen ilyen emberek kellenének, s nem pápaszemes orakulumok, kiket rokonság s egyéb külső-belső kötelék huz rablánczon arra a díszes állásra. Biz ugy ám!

Jó szíve garantiát nyujt, hogy a pragmatika a triumviratussal mint korrekt munka elfogadtatik s azután érvényesül a közmondás: rendnek kell lenni!

Minő ellentétes kedélyű Bielek P. Antal szelid és csendes. Azt hinné az ember ő otthon is oly magába zártkozó. Csodálatos minő leány természetű s minő férfi ő minden tekintetben ki hazáját magyar-nak szeretné látni nyelvében és szokásaiban. Méla bus szemein átlát-szik a fájdalom miért is nem magyar minden polgára a hazának! Igazad van, s csak azt toldom hozzá: miért is nem minden idegen anyanyelvű tanító nem oly magyar érzelmű minő Te vagy kedves Tónink.

Hanem hát lassabban! Régi dicsőségünket nevükben örökítő Szokolyi barátunk is itt van, kire a Józsi nem átalja azt mondani cigány. Pedig hej dehogyan! Fekete ugyan, dehát Te meg vörös én meg se színű vagyunk.

Akarjátok-e őt igazán ismerni? Nos hát előttetek van egy kristály tiszta jellem, a tanítók javából s kinek gyöngye, hogy nyelvére oly teljesen kifejlett, hogy gyermekekben irt elbeszéléseivel már több ízben csikókat is nyert.

És? ha én ismerem, mit kívántok egyebet? Az az kívánhattok velem együtt ő neki egy jobb jövőt a melyben értékesítve magas naivon álló ismeretkörét megjutalmazza diszére vállalják egyházának és hazájának.

Br. szinte borsószik a hátam, ha e nevet hallom Csáky! pedig

most az egyszer nincs ok reá, mert nem a Gróf Csáky hanem a Somogyi Csáky, vámosi mester uram áll előttem azzal az elhatározással hogy az egész tanítói választást egy csapással sutba dobja. Rögtön pártjára állok hevén multam ki 32 helyen buktam el s csepet sem törődve avval, ha Somogy Kis-Rákon (apáttii) vetélytársak is valánk.

Te, szólt az egyik — az a somogyi gyerek valóságos bicskás magyar kinézésű lehet, mutasd meg nekem Csákyt.

„Ott van felelém.“ — Minő csodálkozás! Egy grande szalon, aki semmit sem szeret úgy, mint éjjel jegyzőkönyvet írni, s azért alkalom adtán szíves figyelmébe ajánlom a jövő gyűléseknek és társát a pécsi kir. kath. tanítóképezde gyakorló iskola tanítóját Gergelics József társunkat.

Ha minden embernek vannak kiváló tulajdonságai úgy bizonyára ő benne is a finom udvariassággal párosult előzékenység az mely szeretetünket vené zálogul; külső megjelenésében imponáló, társalgásában szelid, szóval öszpontosul benne az amit egy jóhírű képző mellett álló gyakorló iskolai tanítótól napjainkban megkívánunk.

De ki sem egészíthetném a képet, ha a mi kedves Doctorunkról Zelliger Vilmos és Győrffy barátunkról egy két sorban nem emlékeznék meg.

Zelliger a jóságtól áradozó arczával egy pillanat alatt meghódítja a szívet s minő méltó reá! Ő mondotta nekem; miért nem hisz tanító fia vagyok én is! s ezzel elárulta egész valóját. Ha notabilitásaink ministerek, úgy ő a legis legtítkosabb ministeri tanácsos a kin fordul meg a mi munkásságunk nagy zöme. És Győrffy? a H. P. humoros „Tani-Tóni“-ja? Van-e a ki e nevet nem ismerné? Bizonyára nagy Magyarországon kevés tanító van ilyen. Kár most az egy esetben mint koma részletesebb biographiába nem bocsátkozhatom, hanem annyi mondandó vagyok: az alma nem messze esett fájától. Valamint édes atyja, úgy ő is munkás tagja annak az ügynek, mert oly mostoha bánásmódban részesül mindennünnen. De hagyján, tegyük mi azt édessé s azután édessé tettük azt másoknak is.

Ime a keret, ismerjük meg egymást benne s akkor engem is megismernek.

Nemót.

A tanszerkiállítás versenydíjai.

A debreczeni orsz. tanszerkiállításon az ítélő bizottság befejezte egy hétig tartó működését. Eljárásának eredményéről aug. 26-án számolt be.

A zsüri tagjai közül: Csiky Lajos, dr. Kiss Áron, Szuppán Vilmos, Eötvös Károly Lajos, Zádor Lajos, Váncsa György titkár pont 11 órakor jelentek meg a színültig megtelt díszteremben a kitüntetések kihirdetése végett.

Csiky Lajos elnök nyitotta meg a díszgyűlést s aztán felkérte Váncsa György titkárt az ítélet felolvasására. A zsüri munkásságának eredményét alább közöljük. Több kitüntetett kiállító nevének említésekor a közönség éljenzésben tört ki. A hosszú liszta felelővása után ismét Csiky Lajos szólott, kijelentette, hogy az állami éremmel kitüntetett kiállítók ugyan előbb vannak ejssorolva, de azért a zsüri a díszoklevéllel való kitüntetések tekintetében elsőknek s aztán következnek az állami érmek. Kijelentette azt is, hogy a bíráló bizottság sietni fog az oklevelek elkészítésével, hogy a jövő hó közepéig minden kiállító kézhez kapja. Beszédét a kiállítókhoz intézett lendületes buzdítással zárta be.

A zsüri ítélete itt következik:

Állami I-ső osztályu éremmel a következő kiállítók tüntettek ki:

1. Debreczen szab. kir. városa a tanügy terén hozott és annak fejlesztésére fordított nagy áldozataiért. 2. A debreczeni ev. ref. főiskola bemutatott kitűnő berendezéseért, szertáraiért, ok- és szakszerű dolgozataiért. 3. A debreczeni kereskedelmi akadémia bemutatott kitűnő berendezéseért, szertáraiért ok- és szakszerű iskolai dolgozataiért. 4. A budapesti állami pedagógium mellett fenálló gipszöntő műhely kiállított szép tárgyaiért. 5. A sárospataki irodalmi kör kiadványaiért. 6. Dr. Kiss Károly üveg technikai tanszerekért. 7. The-mák Ede Temesvár, ásvány stb. gyűjteményeiért. 8. A nagybecskerek-i szőnyeg-ipar tanműhely, izléses és versenyképes készítményeiért. 9. Dr. Lendl Adolf budapesti kitűnő praeparatumaíért. 10. Süsz Nándor budapesti mechanikai tanműhely vezetője tanszereiért. 11. Hölzl és Társa Budapest térképek és szemléltető képeiért. 12. Eggenberger-féle (Hoffmann és Molnár) budapesti könyvkiadók tan-könyvekért. 13. Rosonowszky Frigyes Budapest, szép állattömés és praeparatumaíért. 14. Knuth Károly Budapest, iskolai szellőztető és fűtő vízvezeteki eszközeiért. 15. Hesse Károly budapesti harmonium gyáros, javított szerkezetű harmoniumáért. 16. Első Magyar Varrógépgyár Részvénytársaság Budapest, diszes kivitelű és legjobb minőségű anyagból gyártott mindennemű családi és ipari czélokra legalkalmasabb varrógépeiért. 17. Clar Miksa tanár Sternberg, térképeiért. 18. C. Heinrich vász-térképeiért.

Állami II. osztályu érmekkel a következő kiállítók tüntettek ki:

1. Debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskola szakszerű női munka

fokozataért. 2. A debreczeni róm. kath. elemi és felső népiskola fokozatos női kézimunka oktatásért. 3. A debreczeni nő-ipariskola magyar stílusú rajzai, női kézimunkái és rendszeres munkafokozataiért. 4. A háromszék-vármegyei Erzsébet-árva-leány nevelőintézet Kézdivásárhelyen, szakszerű női kézimunka fokozataért. 5. A hegybányaszéklaknai gyermekjáték készítő tanműhely csinos és versenyképes gyermekjátékokért. 6. A chvojnicai gyermekjáték készítő tanműhely, gyermekjátékok és óvodai versenyző készítményeiért. 7. A csávai agyagipar-iskola szép agyagmunkáért. 8. Nagyvárad ipariskola szakszerű rajztanításért. 9. Körmendi József és Körmendy Sándor aradi tanárok az ábrázoló geometria oktatásra szolgáló segédeszközeikért. 10. Farkas Gizella Bánffy-Hunyad, a kalotaszegi varottas sikeres terjesztéseért. 11. Kunszt Károly tanító somorja, kitűnő és új módszerű állattömésért. 12. Angyal Béla és Vizi Ferencz körmöczbányai tanárok, ókori kultur-történeti szemléltető képekért. 13. Heinlein János rimaszombati szaktanító, a műfaragáshoz szükséges cél-szerű gyalupadért. 14. Dávidházy Kálmán könyvkötő Debreczen könyvkötésért és a karton munkák tanmenetének fokozatos bemutatásáért. 15. Berecz Gyula kir. s. tanfelügyelő Temesvár, a tanügy-monografiák terén kifejtett kezdeményező munkáiért. 16. Szűcs Mihály gazdasági tanintézet tanár Debreczen, a selyemtenyésztésre vonatkozó rajzok és statisztikai táblázatokért. 17. Siklód István tanár Brassó, rajzpapír és irattartó készülékeiért. 18. Frimm Jakab Budapest, hülyeoktatási munkálataiért. 19. Kilvady József breznóbányai tanító sikerült állat kitöméséiért. 20. Pentsy József bánffy-hunyadi tanár kalotaszegi varottas albumáért. 21. Stowasser J. budapesti hangszergyáros jó és olcsó iskolai hangszereikért. 22. Ressler Adolf Zilah, szép és versenyképes majolika munkájáért. 23. Feivel Lipót budapesti vasbutorgyáros iskola felszereléséiért. 24. Burghard és társa Brassó vasbutorgyáros cég iskola felszerelésekért. 25. Molnár Vincze a budapesti vakok intézete tanára Európa térképének a vakok részére elkészítéseért. 26. A. Müller Fröbelhaus Drezda, fizikai és technológiai tanszerekért. 27. Klodt, Frankfurt csillagászati tanszerekért. 28. Richter Adolf Bécs, építő kőszekrényeiért. 29. Clar Graeser Bécs, műipari lapjaiért.

Diszoklevéllel tüntették ki :

Budapesti I. ker. állami elemi és polgári tanítóképezde működő tanárainak irodalmi munkásságáért, tanulók isk. dolgozataiért, rendtartási naplókért, grafikus táblázatokért, térkép-rajzaiért, zeneoktatási tárgyai s Slőd munka tanmenetének bemutatásáért. 2. A budapesti or-

szágos tanszermuzeum szakszerűen csoportosított tanszereiért. 3. Műegyetemi üveg technikai tanműhely isk. tanszereiért. 4. A debreczeni orvos- és gyógyszerész-egyesület egy mintaszerű gyermek-szobának dr. Kenézy Gyula által és a svéd gyógytornászatnak dr. Zichermann Adolf által való bemutatásáért. 5. Gyarmathy Zsigáné (Bánffy-Hunyad) kalotaszegi varottas meghonosításért és az iskolában való sikeres tanításáért. 6. Ráth Mór tan- és segédkönyvekért. 7. Franklin-társulat tankönyv kiadványaiért. 9. Lampel Róbert tankönyv és szemléltető képek kiadványaiért. 10. Stampfel Károly (Pozsony) tankönyv, természetrajzi és történettantáti oktatáshoz szükséges szemléltetési képek kiadványaiért.

Arany oklevéllel tüntetettek ki:

1. Fiumei állami felsőbb leányiskola iskolai munkálatokért, különösen női kézimunkákért. 2. Debreczeni állami főreáliskola mértani rajz dolgozataiért. 3. Debreczeni evangel. ref. felsőbb leányiskola írásbeli dolgozataiért és női kézimunka fokozatáért. 4. Debreczen ev. ref. egyház elemi iskolái, óvodái és egy 6 oszt. elemi népiskola tananyagának szakszerű csoportosításáért. 5. Kereskedelmi miniszter által Debreczenben rendezett kézügyesítő kosárkötő tanfolyam teljes és csinos collectiójáért. 6. Győri női ipariskola a szakszerű tanmenetet feltüntető női kézimunkák bemutatásáért. 7. Debreczeni női ipariskola fehérnemű, diszmunkák és felső ruha készítésért. 8. Nagyvárad Orsolya apácák és Szt.-Vincze anyaház csinos és izléses kézimunkáért. 9. Schnöller Lajos lipcsei zenetanár vonós zongoráért. 10. Szirmainé Mészáros Juszti (Debreczen) művirág készítés és annak sikeres tanításáért. 11. Illyen falvi községi iskolai dolgozatokért, főleg rendtartás irataiért. 12. Gaál István nagyvárad rajztanár rajzfogó és szakszerű ipari rajzaiért. 13. Heykal Ede debreczeni fűvészkerti főkertész okszerű növénytenyésztés és ennek szakszerű bemutatásáért. 14. Tóth Gyula nagykereskedő (Debreczen) tornaszerek és gyermekszoba berendezéseért. 15. Calderoni és Társa (Budapest) természettan, természetrajzi, természettani taneszközökért. 16. Zelinger Ede (Debreczen) a Gönczy-egylet tervezete szerint készített iskolai falitábláiért. 17. Neidlinger G. debreczeni cég 31 drb. különböző szerkezetű ipari és iskolai használatra alkalmas varrógépeiért. 18. Boros testvérek (Debreczen) a női iparoktatás minden tananyagát, munkanemét és eszközeit feltüntető, szakszerűen csoportosított gyűjteményeiért. 19. Schmidt Sámuel debreczeni hangszer kereskedő hangszerek, de főleg a Jankó-féle zongorának Wendling Károly lipcsei zeneakadémiai tanár által való sikeres bemutatásáért. 20. Singer és Wolfner (Budapest) tankönyv és irod. kiadványokért. 21. Debreczeni alsófoku ipariskola rajzaiért

és főleg taneszközeinek összefüggő bemutatásáért. 22. A znióváraljai állami tanítóképezde szakszerű iskolai dolgozataiért és műfaragványaiért. 23. A huszti állami felső népiskola iskolai dolgozataiért és faipari munkáiért. 24. Marosvásárhelyi székely iparmúzeum a bánffy-hunyadi, gyergyó-sz.-miklósi gyermekjáték készítő tanműhely, a hosszufalusi állami felső népiskola műfaragó tanműhelye, a sepsi-szentgyörgyi polgári iskola lakatos tanműhelye készítményeiből bemutatott gyűjteményeiért. 25. Debreczeni m. kir. gazdasági tanintézet a kiállításban szertárainak gyűjteményével való részvételéért.

Ezüst oklevéllel tüntetettek ki:

1. Aradi áll. főgymnázium szakszerű isk. rajzaiért. 2. Nagykálói áll. főreáliskola kitűnő isk. dolgozatokért, 3. Dobsinai áll. polg. fiu- és leány isk. dolgozatok és szép női kézimunkáért. 4. Galgóczi áll. polgár fiu- és leányiskola rendszeres rajzokért. 5. Bánffy-Hunyadi áll. polg. fiu, felsőbb leány és elemi iskolák isk. dolgozatokért, szép rajzokért, csinos női kézi munkákért és 10 évi isk. értesítő szakszerű szerkesztéseért. 6. Székely kereszturi áll. tanítóképezde isk. dolgozatokért, izléses faragványokért. 7. Székesfehérvári keresk. akadémia isk. dolgozatokért. 8. Nagyenyedi polg. leányiskola és női ipartanműhely rendszeres női kézi munkákért. 9. Nagyvárad alsófoku ipariskola rendszeres és szakszerű rajzokért. 10. Ungvári agyagipar tanműhely csinos és sokféle agyagmunkákért. 11. Gyergyó-szent-miklós polg. iskola rendszeres rajzokért. 12. H.-Böszörményi ev. ref. iskolák és óvoda dolgozatukért. Tatár József és Koncz Lajos szemléltető fanemesítési dolgozatokért. 13. Debr. izr. iskola dolgozatokért, csinos női kézi munkákért. 14. Zólyom-lipcsei kincstári árvaház isk. dolgozatokért, kézügyesítő foglalkozásokért. 15. Varranói községi elemi iskola rendszeres isk. dolgozatokért. 16. Nánássy Róza h. szoboszlói óvónő és menedékhely vezető, csinos és rendszeres óvodai munkákért. 17. Debreczeni árok-utczai községi óvoda és dajkaképző tanfolyam rendszeres tanmenetet feltűntető óvodai és dajkaképző munkálatokért. 18. Marostordamegyei ált. tanító egyesület csoportosított kiállításért. 19. Mármaros m. ált. tanító testület csoport-kiállításért. 20. Besztercze-naszódi ált. tanítói testület kifejtett munkásságért és csoport kiállításért. 21. Arad vidéki tanító-testület kifejtett buzgó működéséért, csoport kiállításért, főleg Csánk József-féle számoló szekrényért. 24. Beregmegyei ált. tanítótestület csoport kiállításért. 24. Sopronmegyei tanító-egyesület csoport kiállításért különösen Sopron város és megye falitérképéért. 25. Fiumei tanító-testület munkásságáért és csoport kiállításért. 26. Kolozsmegyei tanítótestület a „Család és Iskola” kiállításért és buzgó működésért. 28. Benyács Emil deb-

reczeni nagykereskedő női kézimunkák körébe tartozó anyagokért és munkákért. 28. Habits Antal budapesti hangszergyáros javított szerkezetű czimbalmáért. 29. Rózsavölgyi és társa (Bpest) hangjegy kiadványaiért. 30. Riemer Ede (Székely-Udvarhely) Remington-féle író-gép és a Mimeograph írás sokszorosító gép bemutatásáért. 31. Athaeneum könyvkiadó vállalat (Bpest) a hazai irodalmi termékek sikeres terjesztéseért. 32. Révai testvérek (Bpest) ugyanazért. 33. Kakoi Lajos (Bpest) tankönyv kiadványaiért. 34. Lauffer Vilmos (Bpest) ugyanazért. 35. Taschek Gyula gyergyó-szent-miklósi rajztanár a rajztanítás módszerét feltűntető dolgozatokért. 36. Dr. Hegedűs Pál (Debreczen) okszerű selyemtermelés és terjesztéseért. 37. Kovács Albert beregszászi asztalos iskolai butorzataért. 38. Krécsy Béla győri reálisk. tanár földrajzi oktatáshoz nagy mennyiségben készített eredeti fényképgyűjteményért. 39. Sziklay J. és fia (Bpest) óvodai eszközökért. 40. Bruner C. A. (Bpest) ugyanazért. 41. Vincze József földesi ev. ref. tanító számológépeért.

Bronz oklevelet

kaptak ötvenen és pedig : egri áll. főreáliskola, szép rajzaiért ; csurgói ev. ref, főgimn. iskolai dolgozataiért ; pápai ev. ref. főgimn. szép rajzokért ; egri alsófoku kereskedelmi iskola, szakszerű iskolai dolgozataiért ; homonnai faipariskola faragványaiért ; h. hadházi ev. ref. iskola, iskolai dolgozataiért : maros-vásárhelyi ev. ref. elemi iskolák, csinos iskolai dolgozatokért ; h.-szoboszlói ev. rev. elemi iskolák, isk. dolgozatokért ; somorjai áll. polg. fiu- és leányiskola, isk. dolgozatok és női kézimunkákért ; szeniczei áll. polg. iskola eredmény és munkásságért ; maros-vásárhelyi róm. kath. felső leányiskola, női kézimunkáért ; m.-vásárhelyi ev. ref. felsőbb leányiskolák, női kézimunkákért ; m.-vásárhelyi róm. kath. és áll. elemi iskola, írásbeli dolgozataiért ; makkfalvi székely nemzeti iskola, rendszeres iskolai dolgozatokért ; budapesti férfi és női ruhaszabászati tanfolyam, szakszerű rajzokért ; debreczeni rózsatéri községi óvodai munkákért ; Trauktsa szegedi könyvkereskedő, könyv-kiadványaiért ; Adorján Domokos tordai tanító, iskolapadért ; Bernhard és tsa Brassó, iskolapadokért ; Tóth László debreczeni róm. k. tanító, számoló gépjeért ; Füzesy Márton (Nyustya-Likér) számoló gépjeért ; Lévy Lajos debreczeni tanító, földrajzi szemléltető eszközökért ; Niedermayer Tóbiás aradi tanító térképtartó és holdfényváltozást mutató eszközökért ; Kuncz Kornél gy.-szentmiklósi tanár, térfogat szemléltető eszközökért ; Ritoók István kabai tanító iskolai és iskolakerti dolgozatokért ; Lázár Gyula nádudvari tanító, kézügyesítő oktatásért ; Deák Kálmán (Debreczen),

vizfestményért; Padrah Sándorné (H.-Szoboszló), majolika festésért; Vaday József békési tanító, Békés város térképeért; dr. Hetényi Lipótné (H.-Szoboszló) iskolai padló fénymázért; Kálnay és társa, testegyesítő szerekért (Debreczen), Szigmeth Károly (Debreczen), ásványgyűjteményért; Fogl Lajos (Budapest), tamburirozó himzésért; László Albert (Debreczen), könyvkiadványokért; Szőke Imre (Debreczen), lepkegyűjteményért; Janotka Albert (Debreczen), kertészeti munkákért; Fischer Jakab (Debreczen), óptikai szerekért; Neuberg Gusztáv (Krisevác), számoló gépjeért; Kursinczy László debreczeni róm. kath. tanító, földrajzi szemléltető eszközökért; Csurka István debreczeni ev. ref. tanító, földrajzi szemléltető eszközökért; Kunossy J. és fia hangjegy gyűjteményért; Heresbacher József (Pádé), szemléltető kártyákért; Leidenfrost Ármin (Debreczen), az iskolai internátusokhoz szükséges tárgyakért; Stingl (N.-Szombat), zongorákért; Weinberger Alajos (Budapest), rajzmunkákért; Propper J. (Kolozsár), rajzdolgozatokért.

Szabályzat

a róm. kath. elemi iskolai tanító- és tanítónőképző intézetben tartandó elemi népisiskolai elemi tanító- és tanítónői képesítő vizsgálatokról.

I. §. Az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 105., 114. és 134. §§-aiban foglalt rendelkezések s a magyarországi latin és görög szertartású róm. kath. tanító-, illetőleg tanítónőképesítő intézetekre vonatkozó rendszabályok 11. §-a értelmében, rendszerint a tanév végeztével képesítő vizsgálatok tartatnak.

2. §. A tanító, illetőleg a tanítónői képesítő vizsgálatokra jelentkezhetnek :

a) Mindazok, kik a képzőintézeti egész tanfolyamot legalább elégséges eredménnyel bevégezték s a három éves tanfolyam bevégezése után egy, legfeljebb két évig tanítással gyakorlatilag foglalkoztak és erkölcsi tekintetben a tanítói pályára valóknak bizonyultak.

b) Oly egyének, kik magukat a tanítói pályára gyakorlatilag és magánuton elméletileg képezték (1868. évi 88. t.-cz. 133.)

Képesítő vizsgálat rendszerint csak annál a képzőintézetnél tehető le, melyben az illető jelentkező a tanfolyamot végezte. Indokolt esetben azon egyházi főhatóság, melyhez az intézet tartozik kivételesen megengedheti, hogy olyan egyének is tehessenek képesítő vizs-

gálatot, ki a tanfolyamot más intézetnél végezték. Az egyházi főhatóság elrendeli, hogy a saját hatáskörébe tartozó különböző intézeteknél elégtelen osztályzatot nyert jelöltek, javító vizsgálatra egy intéztbe rendeltessenek.

3. §. Az illető képzőintézet egész tanfolyamát bevégzett jelöltek születési bizonyítványuk, a három évi tanfolyamu intézeteknél végzetek az egy, legfeljebb két évi gyakorlati tanításról szóló s jó erkölcsi magaviseletet tanusító bizonyítványaik, magán uton készültek ugyszinte a tanfolyamot más intézeteknél végzett jelöltek ezenkívül engedély-okmányaik beadása mellett legkésőbb ápril hó végeig az igazgatónál jelentkezzenek és a tanári testület által vizsgálatra bocsáttatnak. A tanári testületnek jogában áll a kétes készségűeknek vissza lépést tanácsolni.

4. §. Magán uton készült jelöltek képesítő vizsgálatra csak az illetékes egyházi főhatóságoknak a vall. és közoktatásügyi miniszter egyetértő engedélyével bocsáthatók a következő feltételek alatt:

a) Ha a vizsgálat idején férfi jelöltek 19-ik, a nő jelöltek 18-ik életévüket betöltötték, vagy ha a fenforgó korhiányra nézve az illetékes egyházi főhatóság ajánlatára a vall. és közoktatásügyi minisztertől korengedélyt nyertek.

b) Ha a képzőintézetbe való felvételre nézve a törvény 86. és 108. §§-aiban előirt előképzettséget valamely nyilvános iskola bizonyítványával bizonyíthatják.

(Férfiaknál követeltetik: a közép vagy polgári iskola IV. osztályának, vagy a felsőbb népiskolának bevégzése. Nőknél a polgári vagy felsőbb leányiskola IV. osztályának vagy a felső népiskolának bevégzése.)

c) Ha legalább egy évig valamely iskolánál tanítással gyakorlatilag foglalkoztak.

d) Ha erkölcsileg kifogástalanok, testileg épek és a tanítói pályára alkalmasak.

5. §. Képesítő vizsgálatra nem bocsáthatók azok, a kik:

b) Ily vizsgálaton kétszer vettettek vissza (1868. 38. t.-cz. 114. §§-ai);

b) bűnvádi kereset miatt bíróilag el voltak ítélve;

c) a kiket valamely tanintézetből az illető hatóság erkölcsi kihágás miatt kizárt;

d) a kik oly fogyatkozásban vagy betegségben szenvednek, hogy e hivataluknak megfelelni képesek nem lennének.

6. §. A 4. §-ban felsorolt követelményeknek megfelelő jelentkezők kötelesek a képesítő vizsgálatra való bocsátás előtt a képző

intézet egyes osztályaiban tanított anyagból korukhoz meghatározandó, rendszerint félévi időközökben osztályvizsgálatokat tenni. Kivételes esetekben az időköz megrövidítésére az illetékes egyházi főhatóság ad engedélyt.

7. §. A magánuton készült jelöltek a 4. §-ban felsorolt követelményeknek megfelelően felszerelt folyamodványukat a képzőintézet igazgatójánál adja be, ki azt a tanári testület véleményével együtt az egyházmegyei tanfelügyelőhöz juttatja.

Az egyházmegyei tanfelügyelő a tanári testület véleménye alapján esetről-esetre megjelöli az osztályokat, melyekből a jelölt előzetes vizsgálatra kötelezendő és az időköz, melyben le kellene tennie és javaslatával együtt az ügyet végeldöntés végett felterjeszti az egyházmegyei főhatósághoz, a honnan az hozzájárulás végett a vall.- és közoktatási miniszter elé terjesztetik.

8. §. Az osztályvizsgálatok az igazgató elnöklete alatt az illető osztályban tanító tanárok előtt tartatnak meg és kiterjednek az osztályban tanított mindazokra a tárgyakra, a melyek az állami tanító, nőképző-intézetek tantervében elő vannak írva.

Az osztályvizsgálat eredményéről az egyházmegyei főhatóság, illetőleg a miniszteri engedély száma és keltének idézésével rendes bizonyítvány adatik ki.

A következő osztályvizsgálatra a jelölt abban az esetben bocsátható, hogyha a megelőzőt legalább elégséges sikerrel kiállotta.

Ha a jelölt egy, legfeljebb két tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott, e tárgyból a következő osztály vizsgálatot megelőzőleg javítóvizsgálatot tehet. De kettőnél több tárgyból a tanusított eredménytelenség esetén az osztályvizsgálatnak csakis egy év eltelte után való egyszeri ismétlése engedhető meg.

9. §. A képesítő vizsgálat magatartásával felruházott vizsgáló bizottság az egyházmegyei tanfelügyelőnek elnöksége alatt áll a képzőintézet tanári testületből és esetleg a kir. tanfelügyelő vagy a válás- és közoktatásügyi miniszter által a vizsgálatához kirendelt biztosból.

10. §. A képesítő vizsgálat elméleti és gyakorlati.

Az elméleti vizsgálat részben írásbeli, részben szóbeli és kiterjed az 1868. évi t.-cz. 88. és 111. §§-aiban elrendelt tantárgyakra, a fennálló tantervben előirt terjedelemben.

A gyakorlati vizsgálaton egyetlen tantárgyból sem menthető fel senki semmi indokból és semmi szín alatt.

11. §. Az írásbeli vizsgálaton a következő dolgozatok készítenődök.

a) Értekezés magyar nyelven a neveléstan köréből választott

valamely tárgyról, oly czélból, hogy egyfelől a jelöltnek alapos nyelvtani ismeretei, helyes gondolkodása, gondolatainak írásban való szabatos kifejezése, másfelől a neveléstan és segédtudományai körében való tájékozottsága is megtekinthetők legyenek. Erre a dolgozatra négy óra időt kell adni.

b) Fordítás németről magyarra, szótár segítségével. Idő 4 óra.

d) Valamely mértani test vagy egyszerű tárgy rajzolása látszat szerint, szabad kézzel árnyékolással. Idő négy óra.

e) Egy lap szépirás. Idő egy óra.

Azok a jelöltek, a kik a magyar nyelven kívül még más hazai nyelven való tanításra kívánják magukat képesíteni, kötelesek az a) alatti doglozat egy részét ezen a nyelven is megírni. Erre két órai idő adható.

12. §. Az írásbeli dolgozatok feladatainak megállapíthatása végett az igazgató a vizsgáló tanároktól megfelelő feladványokat kér, és pedig az értekezésre és a fordításra 3—3-at, a geometriából 8-at, a természettudományok- és gazdaságtanra (háztartástanra) 16-at, 20-at.

A feladványokat az igazgató a vizsgálatra jelentkezők névsorával együtt május hó 15-ig az egyházmegyei tanfelügyelőnek felküldi, ki a magyar értekezésre és a fordításra egy-egy feladványt, a mértanra a jelölt szabad választása szerinti kidolgozás végett négy tételt választ ki. Azonban, ha a feladványokat nem helyeselné, azokat módosíthatja, vagy újakat tűz ki. Azután az írásbeli dolgozat feladványait külön-borítékba zárva, pecsét alatt május 30-ig az igazgatóságnak visszaküldi; egyszersmind a szóbeli vizsgálatok idejét is kitűzi. A rajzi és szépirási feladványok kitűzése az igazgatóra és a tanári testületre bízatik.

(Folyt. köv.)

Vegyesek.

— *Javitott alaku palatábla.* A debreczeni orsz. tanszerkiállításon Schmidt Rezső, állami tanító is részt vett javított alaku palatáblájával, melyről az „Aranyosvidék” a következőket írja: „Szemben azzal az áramlattal, mely az álló írásnak akar érvényt szerezni, a Schmidt Rezső féle javított alaku tábla, a dülő rendszerű írás könnyebb és biztosabb elsajátítását czélozza. Azok, a kik a dülő rendszer hívei, bizonyára örömmel fogadják e javított alaku táblát, mert a most használatban levő palatáblák felett határozottan előnnyel bír, u. m.

1-ször) a tábla alsó bal és felső jobb sarkán levő haránt vágás — a mennyeiben az az asztaltábla belső szélével párhuzamban fektetve — annak szabályos és a dülőrendszernek megfelelő tartását biztosítja; — 2-or) nemkevesebbé jelentékeny ujtás a táblán annak felső bal és alsó jobb szögletében levő háromszög alaku lapocska, mely arra szolgál, hogy a kezdő tanuló előtt folyton szemléltetve legyen a dült irány, melyet az egyes betűknek és az egész írásnak adnia kell.“

— **Csáky utolsó rendeletei.** A hivatalos lap két rendeletet közölt, melyet még Csáky Albin irt alá, mint közoktatásügyi miniszter. Az egyik a kiseddóvóköteles gyermekekre vonatkozó kimutatások megvizsgálását és a községi kiseddóvók állandó vagy nyári ilyen menedékházak felállítását sürgeti. A második rendelet első fele körirat valamennyi egyházi főhatósághoz. Csáky miniszter felkéri őket, hogy a jövő tanév kezdetéig, vagyis szeptember 1-ig önálló tanítói állomások szerveztessenek, és a netalán ideiglenesen lelkészekkel betöltött tanítói állásokra okleveles tanítókat nevezzenek ki. Ezzel kapcsolatban a közigazgatási bizottságokhoz is rendeletet intéz s felhívja őket, hogy szeptember 1-től kezdve minden oly esetben, midőn valamely lelkész előzetes miniszteri engedély nélkül végez tanítói teendőket, a miniszternek jelentést tegyenek s egyúttal szólítsák fel az illetékes egyházi főhatóságokat, hogy a lelkészeket a tanítástól tiltsák el.

— **A katolikus tanítók és a millenium.** A katol. tanítók orsz. bizottsága aug. 25-én Komlóssy Ferencz dr. elnöklete alatt a kath. kör helyiségében ülést tartott. Az elnök lelkes beszédben hangsúlyozta az ezredéves ünnep fontosságát s kiemelte, hogy ezt a kath. néptanítóknak szintén meg kell ülniök. A gyűlés elhatározta hogy jövő 1895. évében megtartja a katol. tanítók orsz. nagy gyűlését, még pedig képviseleti alapon. A millenium évében diszgyűlést tartanak és részt vesznek az országos kiállításon. Fölkéri a püspöki kart, hogy minden egyházmegyében irassák meg az ottani népiskolák történetét. Elkészítik a magyar katol. néptanítók zászlaját és fölszentelik. Emlékkönyvet adnak ki és végül leteszik a katol. tanítói árvaház alapkövét.

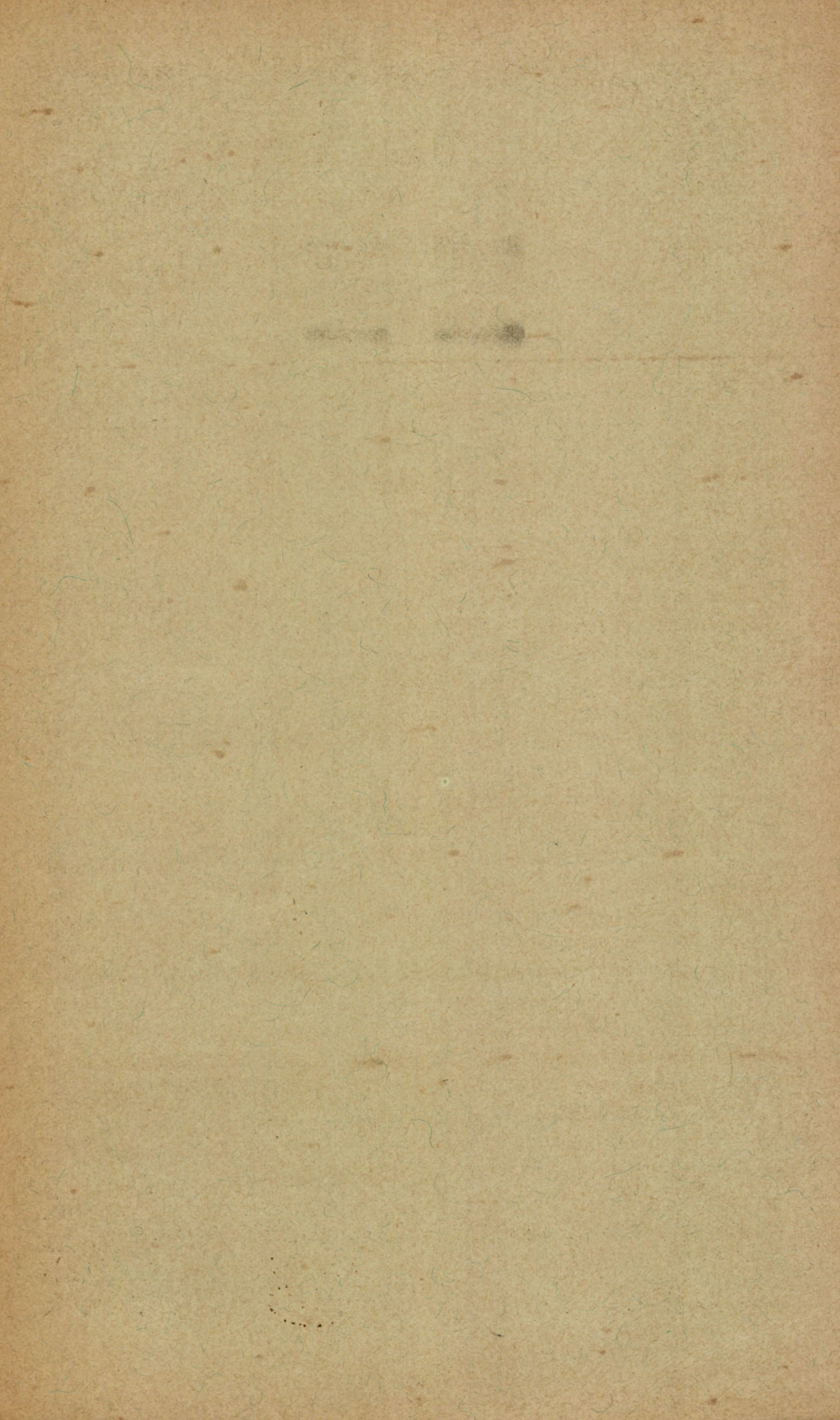
— **Szobrot szent Istvánnak.** Nagy mulasztást fog helyrehozni az ország, ha hozzájárul ahhoz az indítványhoz, melyet Pozsonyi vármegye gyűlésén Jedlicska Pál esperes hozott szőnyegre. A derék hazafi ugyanis azt indítványozta, hogy szent István királynak az ország költségén emeltessék emlékszobor, s ennek keresztülvitelére a kormány és az összes törvényhatóságok felszólíttassanak. Az indítványt egyhangulag elfogadták.

— **A Szent-István-Társulat** egy igen hasznos és szükséges

tanszert adott ki, melynek czime: Iskolai munkanapló. A Bobory János, monori tanító által szerkesztett s nagy iv alakban kiadott Munkanapló czélja: 1. a tanító munkásságának igazolása; 2. az elvégzett tananyag feltüntetése. Beosztása pedig a következő: Egyik oldal a tanfelügyelő, iskolalátogató s más hatósági közegek lapja, kik jelenlétüket sajátkezüleg oda jegyzik. A következő oldal az iskola belső életére vonatkozó statisztikát tünteti elő, melynek rovatait a tanító, illetve a megjelent orvos tölti ki e pontok szerint: mikor kezdődött a beiratás s mikor a tömeges oktatás? hány gyermeknek nincs tankönyve? hánynak nincs megfelelő ruhája? volt-e járványos betegség és mikor? volt-e orvosi vizsgálat a lefolyt hónapban és mikor? A többi 16 oldal egy-egy tárgynak van szánva, hogy a tanító minden hó végével bejegyezhesse, meddig haladt az iskola fejezetén kiírt tantárgyban. Az észrevételi rovatokba jegyzeteket tehet a tanító tanulóinak lelki állapotára és testi fejlődésére nézve, pl. mennyiben fogékonnyak a vallás-erkölcs iránt? mennyiben a reális tantárgyak iránt, továbbá érdeklődnek-e a szülők az iskola iránt? adott-e a tanító tanácsot valamely gyermek szülőjének a házinevelés tárgyában? mi az oka, hogy az előírt tananyagot esetleg el nem végezte? stb. Az írásra igen alkalmas, szép papíron készült rovatos 5 nagy iv, 20 oldal, erősen egybefűzve 15 kr. Zsinórral beilleszthető egy szép kemény táblába, mely több éven át is szolgál; ennek ára 40 kr. Megrendelhető a Szent-István-Társulat ügynökségénél, Budapest, Királyi-Pál-utca 13. Ez a czélszerű tanszer megérdemli, hogy úgy a katolikus jellegű, mint egyéb népiskolák általában felkarolják.

— **Hazafias mozgalom.** Igen üdvös és nagyfontosságú mozgalmat indított meg az Aradvidéki Tanító-egylet. Az eszme, melyet társadalmi uton kíván megvalósítani, egy Aradon létesítendő oly tápintézet megvalósításával áll kapcsolatban, melynek czélja: a magyar nemzeti szellem ápolása és fejlesztése, az erkölcsös nevelés előmozdítása mellett Aradmegye területén létező szegényebb sorsu, intelligens családok gyermekeinek Aradon leendő taníttatását megkönnyíteni. E végből minden nyereszkesedés kizárásával, ugyszólván a beszerzési árakon nyújtatnék teljes ellátás még pedig akként, hogy a mérsékelt havidíjak bizonyos százaléka terményekben is fizethető lesz. Egyelőre 50—60 növendék felvétele terveztetik. Az intézet a milleniumi ünnepre készülne el. A fővédnöki tiszttel mlt. Bohus Zsigmond, csász. és királyi kamarás, főuraink egyik legderekabb s leghumánusabb philantropja fogadta el.

REIZER JÁNOS
KÖNYV-, PAPIR-, ÍRÓ- ÉS RAJZSZERKERESKEDÉSE
SZATMÁRON.

Nagy raktárt tart a
magy. kir. egyetemi nyomda, a Szent-István-Társulat
összes kiadványaiból, továbbá
mindennemű

iskolai-, tan- és vezérkönyvekből,

melyeket eredeti bolti áron szállít.

Mindenféle tanszerek u. m. térképek, földgömbök, számoló gépek,
természetrajzi és természettani ábrák, bibliai képek

nagy választékban

a legjutányosabb árban kaphatók.

Papir-, író- és rajzszerkek, valamint iskolai
eszközök dus választékban.

Vidéki megrendeléseket — a legnagyobb pont-
tossággal — *bérmentve* eszközöl.

Mintákat, árjegyzéket ingyen küld.